

Harminc év - Az ország eladósodásának okai

2010 május 06. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még

nincs értékelve

Mérték

Az új magyar eladósodási hullámnál csak az aggasztóbb, hogy gazdaságunkat jelenleg ugyanazok irányítják, akik évtizedekkel ezelőtti színre lépve katasztrofális receptet kínáltak a bajok orvoslására. És hogy ez a recept azóta mit sem változott.

Amikor 1974-ben az Országos Tervhivatalban és néhány más irányító szervnél azon vitatkoztak, hogy miképp lehetne kiegyenlíteni a külkereskedelmi mérleg hiányát külső hitelek felvételével, valószínűleg senki sem gondolt arra, hogy az akkori döntések harminc év múlva is késhegyre menő vitákat gerjesztenek.

Hazánk nemrég kezdődött új eladósodási hulláma ismét központi kérdéssé tette az évtizedekkel ezelőtti történeteket, ám a mai disputa azt bizonyítja, hogy nemcsak a szélesebb közvélemény, hanem a politikai, sőt a gazdasági vezetők sincsenek tisztában az eladósodás okaival, természetével és hosszabb távú hatásaival.

A gazdaságtörténettel foglalkozó szakemberek számára közismert tény, hogy a gyengébben fejlett (fejlődő) országok hajlamosak az eladósodásra; ennek magyarázata is egyszerű. Ezek az országok a fejlettebb technika iránti igényeik, de sok esetben pusztán a vagyonosabb rétegek fogyasztási igényei miatt több terméket importálnak, mint amennyit gyengén fejlett gazdaságuk exportálni képes. Ha ezután a hiányt kölcsönből fedezik, a kölcsönök törlesztése és kamataik rövidesen felemésztik exportjövedelmük nagy részét. Ebben a szakaszban az eladósodás már akkor is folytatódhat, ha egyébként a kereskedelmi mérleget nagy áldozatok árán egyensúlyba hozzák. (A kereskedelmi mérleg az exportból származó jövedelmek és az import költségeinek egyenlege.)

Éppen ezért ezek közül az országok közül csak azok tudtak felzárkózni a fejlettebbek közé, amelyek a nem létfontosságú importot mindaddig távol tudták tartani, amíg gazdaságuk elég erős nem lett ahhoz, hogy liberálisabb külkereskedelmi politikát folytassanak. A klasszikus példa Anglia, amely az úgynevezett hajózási törvénnyel (Navigation Act) kétszáz évig védte ipari és kereskedelmi érdekeit, és csak akkor törölte el (a XIX. század közepén), amikor már vitathatatlanul a világ vezető ipari hatalma lett. De jó példa a XIX. század második feléből Németország vagy a második világháború utáni időből Japán, Dél-Korea és más kelet-ázsiai államok.

A gyengébben fejlett országokra jellemző általános szabály alól Magyarország sem volt kivétel. Az első világháború után önállóvá vált ország tetemes adósságot örökölt a Monarchia idejéből. A háborút követő jelentős területvesztés, a mintegy öt évig tartó inflációs időszak, valamint a Magyarországra kirott jóvátételi kötelezettség súlyos helyzetet teremtett. Az ebből való kilábalás csak jelentős külföldi hitelek felvételével volt lehetséges. A Monarchiától örökölt adósságterhek, az újonnan felvett hitelek jelentős hányadának improduktív felhasználása és a nagy gazdasági válság miatt azonban a fizetési mérleg fokozatosan és jelentős mértékben romlott. A bruttó adósság 1931-ben 4,3 milliárd pengőre telt ki, amely szinte pontosan megegyezett az 1930–1931-es költségvetési év nemzeti jövedelmével. 1931-ben Magyarország kénytelen volt bevezetni a kötött devizagazdálkodást, amely szisztéma azután kerekén hetven esztendőig fennmaradt. A szabad devizagazdálkodást csak 2001 júniusában állították vissza.

Magyarország, hasonlóan a többi kelet-európai országhoz, közvetlenül a második világháború után sem rendezte korábbi adósságait; a függőben hagyott rendezetlen tartozások és követelések ügyének lezárása később

évtizedeket vett igénybe, s csak a hetvenes évek elején fejeződött be. Ugyanakkor az első ötéves terv során rendeztük jóvátételi kötelezettségünket (amelyet az 1945. évi békeszerződés 300 millió dollárban állapított meg), és nagyrészt kifizettük az államosításokkal, valamint a régi hosszú és rövid lejáratú hitelekkel kapcsolatos tartozásainkat. A nyugati devizákban fennálló külföldi adósságunk 1956 elején mintegy 200 millió dollár volt, és nagyjából megegyezett egy év teljes konvertibilis valutában elszámolt exportjával.

A forradalom utáni konszolidációhoz külső támogatásra volt szükség. Kína volt az, amely 200 millió dolláros támogatással a magyar gazdaság segítségére sietett. Mindez azonban csak enyhítette a fizetési gondokat, de a tartósan negatív külkereskedelmi mérleg miatt nem változtatott azon a helyzeten, hogy a fizetési mérleg hiánya időre ne érjen el veszélyes mértéket.

A hatvanas évek végén a gazdasági mechanizmus reformja miatt megint csak napirendre került a fizetési mérleg finanszírozásának kérdése, mivel féltem, hogy a szabadabb gazdálkodás, a gazdaság korszerűsítésének szükségessége az importigény erőteljes növekedésével jár együtt. Ekkor az ország pénzügyi vezetői elszánták magukat arra a lépésre, hogy felvegyék a kapcsolatot a nemzetközi pénzügyi szervezetekkel, és az informális konzultációk meg is kezdődtek a Nemzetközi Valutaalap (IMF) vezetőivel. Természetesen ezt a lépést a Szovjetunióval is egyeztetni kellett, ahonnan azonban elutasító válasz érkezett.

Az 1973 októberében kitört arab–izraeli háború kőolajembargóhoz és a kőolajárak robbanásszerű növekedéséhez vezetett. A kőolajár-robbanás következményeként Magyarországot mintegy húszszázalékos cserearányromlás érte, vagyis az import árszínvonala húsz százalékkal jobban emelkedett, mint az exporté. Ez a kereskedelmi mérleg tetemes romlásával járt együtt. Ebben a helyzetben két alternatíva állt az ország előtt: a gazdasági növekedés ütemének csökkentése addig a mértékig, míg az export újból egyensúlyba nem kerül az importtal, vagy pedig az importtöbblet hitelekkel való finanszírozása. A jelen sorok írójának – aki abban az időben az Országos Tervhivatal (OT) távlati tervezési főosztályának munkatársa volt – akkori számításai szerint a gazdaság növekedési ütemének évi négy százalékra való mérséklése (az 1975–80-as időszakra tervezett 5–5,5 százalékkal szemben) elkerülhetővé tette volna az eladósodást. Nagyon egyszerű számítással bizonyítható volt, hogy a hitelfelvétel csak az első három–négy évben jelent nettó forrásbevonást, ezt követően a kamatok és a törlesztés meghaladja a hitelfelvétel révén bevonható források mértékét, vagyis tartós nettó forráskiáramlás indul be, így az eladósodás tovább növekedhet.

Ezek a számítások azonban senkit sem érdekeltek. A hitelfelvétel ellen a különböző tervhivatali fórumokon felhozott érveket néma csend fogadta.

A hitelfelvétel körüli vita sok szakmai körökben lényegében 1974 őszén zajlott le. A Nemzeti Bank vezetői (László Andor, az elnök kivételével) a hitelfelvétel mellett foglaltak állást, első sorban azzal érvelve, hogy az infláció jelentősen csökkenti a felvett hitelek reálértékét. Ezzel szemben az Országos Tervhivatal vezetői óvtak a túlzott hitelfelvételtől. A különböző nézetek összecsapására jellemző volt az a vita, amelyre 1974 őszén az Országos Tervhivatalban mintegy 300 ember részvételével megtartott úgynevezett szabad pártnapon került sor. Az előadó, Fekete János, az MNB akkori elnökhelyettese a hitelfelvétel mellett érvelt, első sorban a szükséges hitelkínálatra és az alacsony kamatlábakra hivatkozva. Az OT közigazgatási főosztályának vezetője, Dobos István viszont ez ellen

érvelve hangsúlyozta: a hitelfelvételnél hosszú távra el?re kell gondolkodni, és nem biztos, hogy a jelenlegi feltételek a hitel visszafizetésének esedékességekor is fennállnak. (Valóban: rövid id? múltán a reálkamatok meredeken növekedni kezdtek.)

De nemcsak az MNB vezet?i, hanem a kor befolyásos „reformközgazdászai” is a küls? adósságfelvételt támogatták. Ennek okait Erd?s Tibor, a magyarországi gazdasági növekedés feltételeit kutató közgazdász egy 1987-ben a távlati tervezéshez készített tanulmányában a következ?képpen mutatja be: „A tényekhez az is hozzátartozik, hogy a küls? adósságok növelésének a tudomány részér?l sem volt er?s ellenzéke... A tudomány körében sokan – a progresszív szárnyhoz tartozók közül is nagyon sokan, talán még többen – a küls? adósságfelvétel gyors növekedését támogatták. Kevés figyelmet szenteltek a hasznosan végrehajtható t?keimport gazdasági el?feltételeire, illetve arra, hogy a t?keimportnak mindig van a konkrét feltételekt?l függ?, racionális fels? határa. Gyakran hangzottak el olyan, egyébként igaz megállapítások, hogy a nemzetek közötti t?keáramlás szerves része a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kibontakoztatásának, hogy infláció idején jobb az adós pozíciójába kerülni, hogy mások is nagy összegben importálnak t?két, hogy küls? forrásokat kell bevonnunk stb. Hiányzott azonban a helyzet konkrét felmérése, s?t azoknak a nyugati irodalomban b?ven fellelhet? tanulmányoknak a feldolgozása is, amelyek nagyon alaposan elemzik a t?keimport feltételeit, kockázatát, a túlzásba vett küls? adósságfelvétel következményeit.” Ehhez az események jobb megértése céljából annyit talán még hozzá kell f?zni, hogy kés?bb minél jobban eladósodott az ország, annál inkább a pénzügyi irányító szervek és ezzel együtt a jelzett „reform”- vagy „progresszív” közgazdászok kezébe került át a gazdaságpolitikát ténylegesen meghatározó döntések feletti ellen?rzés, és ez így maradt mind a mai napig, rendszerváltástól, ilyen-olyan oldali kormányoktól függetlenül.

Akkor, 1974 ?szén a vita hamarosan lezárult, és megkezd?dött a hitelek nagyarányú felvétele – egyel?re még a Moszkva által nem szívesen látott nemzetközi pénzügyi szervezetek mell?zésével –, és ezzel együtt az ország eladósodása. Az id?közben jelent?sen emelked? kamatlábak miatt is az ország konvertibilis valutában számított nettó adóssága 1978 közepére 4,5 milliárd dollárra emelkedett, ami a fizetéseképtelenséget közvetlen veszéllyé tette. Nyilvánvalóvá vált, hogy gyökeres fordulatra van szükség. A gazdaságpolitikai fordulatot az MSZMP KB 1978. december 6-i ülése törvényesítette: „... a Központi Bizottság ez év áprilisi határozatában meger?sített gazdaságpolitikai irányvonal következetes végrehajtása most megköveteli, hogy az irányításban és a mindennapi gyakorlati munkában els?bbséget adjunk a gazdasági egyensúly kérdéseinek... Ennek kell alárendelni a gazdasági növekedés ütemét és a belföldi felhasználást.” E határozat a magyar gazdaságtörténet legdinamikusabb két évtizedét zárta le.

A gazdaságpolitikai pályamódosítás lényege az egyensúlyi célok primátusának megteremtése és ennek érdekében a belföldi felhasználás visszafogása volt. Ez egyben azt is jelentette, hogy a stratégiai, hosszú távú gazdasági célok és az ezek elérésére fordítható források egyre inkább áldozatul estek a rövid távú egyensúly elérésére tett er?feszítéseknek. Mindennek hatására a fizetési mérleg (amely a kereskedelmi mérlegt?l mindenekel?tt abban különbözik, hogy magában foglalja a turizmust és más szolgáltatásokat, továbbá a kamat- és t?kejövedelem-fizetéseket) 1979–1984 között folyamatosan javult, a gazdasági növekedés azonban a korábbi öt-hat százalékról évi 2,5 százalékra mérsékl?dött. De a növekedésnek ez a nagymérték? visszaesése sem volt már elegend? az eladósodási tendencia megállítására. Az újabb k?olajár-robbanás, a világgpiaci kamatok emelkedése, a nemzetközi gazdasági és politikai helyzet folyamatos romlása miatt újból fizetési nehézségek adódtak.

*

A helyzetet jelent?sen rontotta, hogy az 1980-as évek elejére Lengyelország, Románia gyakorlatilag fizetéseképtelenné vált, és a megrémült befektet?k Magyarországról is kivonták betéteiket. 1980 végét?l 1982 tavaszáig mintegy 2,1 milliárd dollár hagyta el az országot. Ekkoriban az MNB devizaforgalmi f?osztályának munkatársai emberfeletti munkát végeztek az ország fizet?képességének fenntartásáért, amely néha csak napokon vagy órákon múlt.

Ebben a helyzetben létfontosságúvá vált a kapcsolat fejlesztése a nemzetközi pénzügyi szervezetekkel, és ennek érdekében a magyar politikai vezetés kénytelen-kelletlen vállalta a kemény összeütközést a szovjet vezet?kkel, akik nem értettek egyet a magyar belépési szándékkal, de már nem volt erejük megakadályozni. Az MSZMP KB 1981. október 22-i ülésén egy ellenszavazattal a Nemzetközi Valutaalapba és a Világbankba való belépés mellett döntött.

A belépésig és az IMF-fel való els? készenléti hitel-megállapodás megkötéséig azonban még hónapok voltak hátra. A nehéz helyzetben ismét Kína segített. 1982 augusztusában százmillió dolláros rövid lejáratú kölcsönt adott, amelyb?l azután IMF-kvótánk konvertibilis devizában esedékes hányadát is befizethettük.

Az eladósodási tendenciát azonban a nemzetközi pénzügyi szervezetbe való belépés sem tudta megállítani, s?t a Világbank és az IMF tanácsainak követése, annak túlteljesítése a rendszerváltás során még inkább súlyosbította a gondokat.

A nyolcvanas években a GDP (bruttó hazai termék) növekedése évi 1,7 százalékra esett vissza, de a fogyasztás még ennél is lassabban, évi 1,4 százalékkal n?tt, a felhalmozás pedig csökkent. Ennek ellenére a fizetési mérleg újból jelent?sen romlott, mert a jen dollárhoz viszonyított nagymérték? felértékel?dése miatt a tetemes mennyiség?

jenben tartott hiteleinken mintegy négy milliárd dollárnyi árfolyamvesztést szenvedtünk el. A nettó adósságállomány három év alatt több mint a duplájára nőtt, és a rendszerváltás kezdetére 14,9 milliárd dollárt ért el. Ezzel Magyarország a világ egyik legeladósodottabb országa lett. Az egy lakosra jutó adósság mértéke mintegy kétszeresen haladta meg Lengyelország és hatszorosan Románia hasonló adatát.

Politikai és szakmai vitákban gyakran még ma is felmerül a kérdés, hogy mire fordítottuk a felvett hiteleket. Nos, lehet, hogy az egyes hiteleket meghatározott célokra vettük fel, mert valamivel meg kellett indokolni a hitelfelvételt, a gyakorlatban azonban a hitelfelvétel funkciója az 1974–1979 közötti időszakban a cserearányromlás és az időnként túlfűtött gazdaság által indukált külkereskedelmimérleg-hiány finanszírozása volt. Az 1979 utáni időszakban – már nettó forráskiáramlás mellett – a hitelfelvétel a korábbi hitelek törlesztését és a kamatfizetéseket szolgálta.

Az összesített adatok szerint az 1971–1989 közötti közel két évtizedes időszakban Magyarország nettó külföldi államadóssága 0,5 milliárd dollárról 14,9 milliárd dollárra növekedett. A 14,4 milliárd dolláros növekményből azonban a magyar gazdaság nettó tőkebevonása mindössze 1,2 milliárd dollárt tett ki.

Az eladósodás tulajdonképpen a kedvezőtlenre fordult külső feltételek és a megváltozott világ gazdasági feltételekre rossz válaszokat adó gazdaságpolitikai döntések következménye volt. Ha az 1978 végén meghozott döntésekre négy évvel korábban szánják rá magukat az akkori vezetők, az eladósodás – sokkal kisebb növekedési áldozat mellett – elkerülhető lett volna.

A rendszerváltás kezdetén a felhalmozódott külső adósságteher hatalmas súlyként nehezedett az országra. Ekkor az adósságkönnyítés különböző formáinak lehetőségeit, illetve szükségességét a politikai színvonal széles palettáján felvetették. A leghatározottabban Gidai Erzsébet, Nagy Pongrácz és e sorok írója szorgalmazta az adósságkönnyítést, mindenekelőtt azzal érvelve, hogy nettó forrásbevonás, vagyis tényleges kölcsönzés nem történt. Az eladósodás a világ gazdaság működési zavaraihoz fakad, ezekért a zavarokért azonban a fejlett (hitelvezető) országok is felelősek, tehát jogos, hogy miután a nemzetközi eladósodásból fakadó elnyűket (a nettó tőkeáramlás feljűk irányuló megfordulását) élvezték, a megoldással járó áldozatvállalásból is vegyék ki a részüket. Az adósságkönnyítés kérése ellen mindenekelőtt az MNB vezetői (Surányi György) és más pénzügyi szakértők érveltek. Megítélésük szerint az átütő megállapodás létrejöttéig, amely két-három esztendő alatt igénybe vehető, az átütő megállapodást kérő országban jelentős GDP-vesztés következik be, és az addig elért exportpiaci részesedések is összezsugorodnak. Azzal érveltek, hogy Magyarország részéről a fizetések teljesítésének egyoldalú megtagadása egyértelműen kalandorság lenne, hiszen külföldi hitelfelvételi lehetőségeink megnyugtatóan biztosítottak, nemzetközi tartalékaink szintje növekszik, a külföldi működőtőke-beáramlás fokozódik.

Ezekre az érvekre a másik oldal azt hozta fel, hogy – a kilencvenes évek elején rendelkezésre álló információk szerint – az adósságelengedésben részesült országok hitelképessége javult, az adósságkedvezményben részesült országok többségének gazdasági teljesítménye jobb, mint az adósságot rendületlenül fizető Magyarorszáké.

(Lengyelország is jelentős – mintegy tízmilliárd dolláros – adósságelengedésben részesült.)

Az Antall-kormány – némi habozás után – a bankárok érvelését fogadta el. A Világbanktól később szerzett értesülések szerint a rendszerváltás kezdetén az adósságkönnyítés Magyarország számára is reális lehetőség lett volna.

A rendszerváltás kezdetén az ország külkereskedelmi mérlege még egyensúlyban volt. Az 1990–92-től kezdve három évben az áruforgalom egyenlege pozitív, jelentős az áruforgalmon kívüli tételek (turizmus) nettó bevétele, és a négy milliárd dolláros kamatfizetés ellenére a fizetési mérleg pozitív. Ezt követően azonban gyorsan romlott a helyzet. A rövid időn belül végrehajtott importliberalizáció, a KGST felbomlása, a privatizáció és más, főleg hibás gazdaságpolitikai lépésekre visszavezethető okok miatt a magyar ipar és mezőgazdaság elvesztette külföldi és hazai piacainak nagy részét, a külkereskedelmi mérleg hiánya nagymértékben megnőtt, és 1994-ben megközelítette a négy milliárd dollárt, az akkori export negyven százalékát. A Bokros-csomag egyes intézkedései (leértékelés), majd a vámszabad területen működő külföldi vállalatok aktívuma az ezt követő években egy időre megállította a külkereskedelmi mérleg romló tendenciáját, de az 1998-tól újból felgyorsult. A felgyorsulás azonban egyszerre okra vezethető vissza, hogy a szabaddá tett piacon a hazai vállalatok nem versenyképesek a náluk sokkal tökélesebb és fejlettebb technológiával rendelkező multinacionális vállalatokkal.

Ebből a szempontból az 1993–2001 közötti kilenc évet önálló szakaszként lehet értelmezni, amelyet az jellemzett, hogy a nagymértékű (összesen 27,3 milliárd dolláros) fizetési mérleg-hiányt a közvetlen tőkebefektetések hasonló nagyságrendű beáramlása kompenzálta (ebből hétmilliárd dollár volt a privatizációból származó bevétel), ennek következtében a nettó külföldi adósság lényegében nem változott.

Ettől a helyzettől az utolsó két év tendenciái lényegesen eltérnek. A fizetési mérleg egyensúlya jelentős mértékben tovább romlott. Míg az 1993–2001 közötti időszakban évente átlagosan hárommilliárd dollár volt a fizetési mérleg hiánya, az utóbbi két évben ez megduplázódott. A fizetési mérleg hiányának elsődleges elemévé a korábban bejött közvetlen tőkebefektetések jövedelmei váltak (a külföldi befektető itt realizált nyeresége negatív tételt jelent ebben

az egyenlegben), de jelentősen tovább növekedett (egy évre vetítve) a külkereskedelmi mérleg hiánya is. Ezen túlmenően az áruforgalmon kívüli tételek korábban jelentős aktívuma is csökkent, mert az üzleti és egyéb szolgáltatások, a szabadalmi és licencdíjak, a biztosítási szolgáltatások gyorsan növekvő negatív egyenlege rontja a turizmus bevételi többletét. Lényeges fordulat az is, hogy míg a fizetési mérleg egyenlege éves szinten jelentősen romlott, a közvetlen tőkebefektetések színvonala a korábbi felére esett vissza, emiatt jelentősen megnőtt az adósság típusú finanszírozási igény, azaz, hogy a hiányt közvetlenül a pénzpiacokról beszerzett különféle hitelekkel finanszírozzuk. Ennek hatására két év alatt a nettó adósság csaknem tízmilliárd dollárral nőtt, és mára elérte a 21,9 milliárd dollárt.

A gazdaság vonatkozásában persze nemcsak az adósság mértéke számít, hanem az ide bejött közvetlen tőkebefektetések mértéke is, amelyek elérik a 40 milliárd dollárt. Az egyébként általában pozitívan megítélt közvetlen tőkebefektetések azonban kockázati tényezőt jelentenek, mert egyrészt jövedelmeik (amelyeket nem biztos, hogy újra befektetnek Magyarországon) rontják a fizetési mérleget, másrészt e befektetések igen könnyen elvándorolhatnak más országokba. Ha tehát a nettó adóssághoz ezt is hozzáadjuk, akkor megkapjuk az úgynevezett nettó külföldi tartozást, amely (a pontosabb számítások szerint) 2003 végén 58 milliárd dollárt tett ki; ez Magyarország egyévi GDP-jének 75 százaléka. Nem önmagában a 75 százalékkal van baj, hanem azzal, hogy ez gyorsan romló fizetési mérleggel párosul, amelynek hiánya 2003-ban már elérte a 7,2 milliárd dollárt, vagyis a GDP majdnem tíz százalékát.

Az Európai Bizottság követelni fogja e hiány mérséklését, amit a jelenlegi kormány – neoliberais gazdaságfilozófiája miatt – a költségvetési kiadások lefaragásával, vagyis a közszolgáltatások színvonalának csökkentésével kíván majd elérni (ezt teszi most is). A recept, ahogy látjuk, évtizedek óta változatlan. Ez azonban ugyanúgy nem hozhat tartós eredményt, mint a Bokros-csomag, hiszen az alapprobléma nem a túlzott költségvetési elosztás, hanem az, hogy a rendszerváltás hevében neoliberais gondolkodású közigazdaságaink – a vállalatokkal együtt – eladták az ország exportpiacait is. Lényegében ugyanaz a gárda, amelyik negyed százada a hitelfelvétel mellett érvelt, most könnyedén odadobta a magyar vállalatokat és piacaikat a multinacionális vállalatoknak. Erre sem a Nemzetközi Valutaalap, sem a Világbank nem kényszerítette, sőt a Világbanknál módfelett csodálkoztak azon a könnyedségen, ahogyan Magyarország felszámolta saját iparát. A külföldi tőke 60–80 százalékos jelenléte a feldolgozóiparban, a pénzügyi szektorban és más szolgáltatásokban a világon

egyedülálló jelenség. Az unió régi tagországaiban ez az arány 10–30 százalék között váltakozik, és a többi rendszerváltó országban sem közelíti meg a magyarországi arányt. Ez a helyzet egyrészt nagymértékben szűkíti a mindenkor gazdaságirányítás mozgásterét, másrészt rendkívül nagy bizonytalanságot jelent, mert a magyar gazdaság egyensúlya (és ezzel együtt a gazdasági növekedés, az életszínvonal alakulása) szinte teljes egészében külső tulajdonosok döntéseitől függ.

Az uniós tagságból származó potenciális nettó forrásbeáramlás ezen a helyzeten nem sokat segít, mert a várható 1–1,5 milliárd dolláros nettó beáramlás eltörpül a fizetési mérleg hétmilliárdos hiánya mellett. Ugyanakkor az unió leendő alkotmányának van egy-két olyan pontja, amelybe belekapaszkodva – talán – stabilizálni lehet a gazdaságot. Ilyen például az euró bevezetéséhez kapcsolódó III/91–III/96. számú cikkely. E cikkelyek ugyanis kimondják, hogy a súlyos fizetésimérleg-egyensúlytalansággal küzdő országok segítséget kaphatnak „a felmerült vagy fenyegető nehézségek leküzdéséhez, a bizottság a gazdasági és pénzügyi bizottsággal folytatott konzultációt követően kölcsönös segítségnyújtásra és ehhez megfelelő módszerekre tesz javaslatot a Miniszterek Tanácsának” (alkotmánytervezet, III/95. 1. cikkely).

Vita tárgya lehet, hogy mit jelentenek a „megfelelő módszerek”, és a magyar állásponthoz értékes segítséget lehetne kapni akkor, ha a magyar képviselők eredményesen lobbiznak az Európai Parlament gazdasági és pénzügyi bizottságában, azt azonban nyilvánvalóvá kell tenniük, hogy nem segélyekre, hanem piacokra van szükségünk.

Most, az uniós tagság kezdetén – akárcsak a rendszerváltás kezdetén – megint van esély arra, hogy megállítsuk a magyar gazdaságnak az adósságörvényben való egyre nagyobb mértékű elmerülését. A megfelelő feltételek kicsikarásához azonban olyan magyar kormányra van szükség, amelynek vezető erejét nem a gazdaságpolitikát harminc éve uraló, neoliberalis gazdaságpolitikai eszméktől megfertőzött közgazdászok adják.

mno.hu/ Lóránt Károly

Ajánló

